

Áhugaverd sending í danska útvarpinum

Oddagrein

LEYGARDAGIN í næstu viku fer danska útvarpið at hava eina hoyring um Ríkisfelagsskapin. Sendingin varir í tveir tímar og fara eisini umboð úr Føroyum at luttaka í sendingini. Sendingin sær framtíðar broytingarnar fyri ikki at siga avtøkuna av Ríkisfelagsskapinum serstakliga við donskum eygum, tvs. hvørjar avleiðingar - positivar sum negativar - fer ein avtøku av Ríkisfelagsskapinum, har Føroyar fáa fullveldi og Grønland meira sjálfstýri - at hava fyri Danmark!

HETTA má sigast at vera eitt gott tiltak. Nevniliga hetta at spurningurin um ríkisfelagsskap, fullveldi, sjálfstýri ol. eisini verður viðgjörður í einum so stórum donskum forum sum sendingin Orientering í Danmarks Radio er tað.

VIT hava sum blað lagt stóra dent á at fáa eitt opið, breitt og sakligt orðaskifti um júst hesar somu spurningar um enn sæð við føroyskum eygum. Tað er tí sera kærkomið, at danskir fjølmiðlar eisini taka málið upp, tí tað kann bert gera orðaskiftið í Føroyum enn meira breitt og dekkandi. So ein slík sending í DR er avgjort eitt gott og gevandi íkast til orðaskiftið í Føroyum um umleið somu spurningar, um enn við øvugtum fortøkum. Sjálandi eigur tað eisini at hava okkara áhuga, hvussu danir meta um hesar spurningar, og er tað eisini áhugavert og týðningarmikið at hoyra, hvat okkara grønlandsku frændir ætla og hava at siga.

TAÐ skal vera vón okkara, at Útvarp Føroya tekur stig til at hava eina samsending við DR. Hetta skuldi eisini verið lagamanni ein leygardag millum klokkan 13 og 15. Tí vilja vit heita á leiðsluna í Útvarpi Føroya um at senda beinleiðis frá DR. Tað kundi so eisini verið eitt hugskot, at útvarpið í forlongilsli av slíkari sending tók ein føroyskan fimmara, har fólk kundu ringt til útvarpið og sagt sína hugsan um okkurt frá sendingini í danska útvarpinum. Kann vera at tað er nógv at skula taka triggjar tímar av skránni, men eftir okkara hugsan eigur so mikið at vera til av fleksibiliteti eisini í eini útvarpskrá, at slíkt mál fekk innivist.

SOSIALURIN ætlar sær í hvussu er at halda fram við at umrøða hesi málini, og fara vit eisini at bæði undan og eftir sendingina í DR at víðgera somu spurningar. Lat okkum í hesum sambandi endurtaka, at blaðleiðslan fegin sær, at orðaskiftið um viðurskiptini millum Danmark og Føroyar og annars framtíð Føroya verða viðgjörður her. Allar áskoðanir eiga at sleppa fram, og so verður eisini í framtíðini.

Sosialurin

Góða mamma tað var ikki eg...

Fyri einari viku síðan ella so varð eg ringdur upp av einum blaðmanni á Dimmalætting, sum segði seg hava frætt at eg ætlaði at kera til mannarættindadómstólin um framferðina hjá Nepper-Christensen, fúta í tí sonvnda skipamálunum, har eg saman við øðrum nú havi verið skuldsettur fyri groft fíggarssvik í fyra ár. Eg kundi ikki svara annað enn sum satt var, at hetta var so. Hevði blaðmaðurin havt ringt aftur, hevði hann fingið at vita, at sjálvan fyra ára dagin, tann 16. november 1998, varð keran send dómstólinum, so tann partin av málinum er ikki meira at siga um sum er.

Eg hevði heldur ikki ætlað at gera fleiri viðmerkingar, var tað ikki viðtalið við fútan í blaðnum tann 17. november, id eg ikki haldi kann standa heilt ósvarað. Sjáland havi eg sæð ússalagari umberingar frá manni, id við so nógvir orku hevur forfylgt so nógvum monnum í so langa tíð.

Nøkur fá orð um skipamálið sum heild

Minnið er reiðiliga stutt hjá teimum flestu, og óivað er hetta eisini galdandi um skipamálið, id annars mangan ruddaði forsiðurnar á bláðnum tann tíð tað var. Tá skortaði heldur ikki við viðmerkingum frá fútanum og hansara monnum, og lítið var at hoyra um »mangelnde ressourcer» og aðrar undanfærslur. Satt at siga vóru tað mong, id undraðust á, at so nógv orka og so nógvir pengar kundu verða oyðslaðir burtur við so lítillum úrsliti.

Her skal bert verða mint á, at tað fútin setti tað ógviliga herferðina í verk tann 16. november 1994, hevði hann longu fingið dóm í Heygdrangsmálinum, har allir teir fyra ákærdu vóru frikendir bæði av Føroya rætti og Eystaralandsrætti. Um sama mundið hevði Skálafjalsmálið ligið á borðinum hjá Sorinskrivarinum í drúga tíð, so fútan man helst hava havt eina hómung av, at tað stóð ikki so væl til. Hevði hann havt bert eitt lítið vet av skili og sømliheiti í kroppinum, hevði hann ikki verið farin sum glóðandi dýna um alt ríkið við húsarannóðum, skuldsættingum og handtøkum, men heldur bíðað eftir næsta dómnum, sum tað var væntandi um reiðiliga stutta tíð.

Fyrst og fremst orsakað av meira og minni panikkendum tiltøkum hjá fútanum varð Skálafjalsmálið seinkað so mikið, at dómur ikki fall fyr enn tann 5. desember 1995 við sama úrsliti: allir teir ákærdu, id nú vóru ikki færri enn sjei, frikendir. Onkur minnist kanska enn gruggið eftir at fútan hevði fingið greið boð frá ríkisadvokatum, at nú var slutt. Privat skjól ólógliga kunngjørd, ein óskyldigur Mikinestúrur, sum fútin hevði vítað um alla tíðina, blástur upp til eina generalsamsamsvirjing millum verjar og dómara, dómarnir útsplitur fyri sín dóm í bláðnum, og royndir at fáa verjarnar dómfar fyri revsilóg-arbot. Øll henda orkan og alt hetta arbeiðið til onga nyttu, tí fútin fekk alt aftur í høvdið. Men útspeilingin eydnaðist í ópartivis, so tað varð id hvussu er vunnið.

Aftur til herferðina í november 1994

Sum nevnt var tað ikki smávegis orka og peningur, id vóru brúkt til at savna inn ta skjalargívu, id fútin og handgingnu menn hansara lótu seg avmynda mitt í til frama fyri sjónvarpshyggiaramar, meðan bláu ljósini frá lögreglubílu-num kastuð sín ófrættaðam á myndina. Her var sanniliga fongur, og her mundu mangir brotsmenn fara at hitta sít Waterlooy. Tei ikki alt ov stuttmintu hóma kanska enn tær óendaligu reolirnar, id javnan vóru at siggja í sjónvarpinum ta einu tíðina. Seinni frættist, at ikki færri enn 700 metrar av reolum vóru á tremur av skjólum, id lögreglan hevði verið so heppin at leggja hondina á í tí djarva tiltakinum tann myrka novemberdagin. Onkur skjalakønur sigst at hava roknað út, at sooo nógvir metrar svara til eini fúrtantúnd ringbind av teimum vanligu, og at eru tey bert nøkulunda væl stappaði, skuldu skjólini verið í minsta lagi tveir miljónir, so her er sanniliga dóluga arbeitt.

Hvat er so komið burturúr?

Eg hugsi tað mundi vera einir 150 menn, id fingi óbódna vitjan henda dagin. Nakrar konur, sum vóru so óhepnar, at mennir vóru til skips, fingi sovðorðna kvøkk tá tær fingi lögregluna á kroppin, at tær hava ikki vunnið á honum enn. Skipini, id góvi høvi til herferðina, mundu vera eini 12 í tali. Nú fortelur fútin fyri einari helst undrandi fjøld, at eftir eru fyra skip, restina hevur hann so hvørt verið noyddur at krækja av, helst við ringum tannabiti. Ikki fyrr enn nú fáa vit at vita, hvørjar grundimar eru til at so lítið er komið burturúr so stórum strevi og oyðslu av almennum pengum, og tað er eingin minni enn fútin sjálvur, id kemur við teimum skelkandi upplýsingunum.

Undanfærslur fútan

»Fútin visir á, at tað málið um Heygdrang byrjaði, bað hann bakmanspolitiið um at vírtaka málið, id tað var ov stórt og komplekst til hansara embætti».

Jú, rætt er lísið. Hetta avdúkar fútin nú eftir at hann í skjótt nýggju ár hevur gingið so nógvum ósekum fólki sum nær. Hevði hann so havt dugað sær at tikið tær neyðugu niðurstøðurnar av hesi alt ov rættu meting hansara, id man vera tann skilabesta, hann higartil hevur gjørt í øllum málinum. Í staðin fyri í minsta lagi at gevast, tá hann fekk rætt í hesi metingini við landsrættardóminum í Heygdrangsmálinum, helt hann fram og herði ágangin so hvørt sum hann átti at verið enn meira sannførdur um, at upprunliga metingin var tann rætt.

»Orsøkin til, at málið dragur út, er fyrst og fremst »af ressourcemessige årsager».

Fútin veit, at henda umberingin dugir ikki. Hann hevur ikki loyvi at lata so grovar skuldsættingar liggia og savna dust av pengatroti. Annaðhvørt eigur hann at tryggja sær neyðugu orkuna, aðrenn hann leggur í vaðið, ella sleppa skuldsættingunum ta orkan gongur undan. Mannalagnur eru hóast alt ikki fyrst fimpfundsløk, id arbeidd kunnu verða undan

so hvørt sum orkan loyvir tí. Mannarættindadómstólin er ikki kendur fyri at taka tilfakar umberingar fyri góðar vørur.

»Tað týskt, sum tað verður gloymt í hesum skjakinum, hvør tað var, sum setti meg í gongd við at gera kanningarnar. Tað var nevniliga Føroya Landsstýri».

So vita vit tað. Tað er landsstýrið, sum hevur skyldina. Var tað so eisini landsstýrið, id beitti fútan út um landið í november 1994? Tað kundi verið áhugavert at fingið at vita. Sjálvt um fútan lat landsstýrið »lokka seg» at fara undir Heygdrang, átti hann at havt sett seg niður at hugsa seg um aðrenn hann helt fram eftir dómin í Heygdrangsmálinum.

»Fútin hevur saknað »en fornuftig dialog» við teir skuldsættingar».

Álvaratos, er maðurin vordin púra óður í høvðinum. Fyrst senda lögreglunum út um landið at róta í hvørjum skápi og undir hvørjar song og síðan krevja, at hesi somu fólk skulu vera til reiðar at fara í »fornuftig dialog» við seg. Sjálvur kann eg vátta, at síðan ta serdeilis óvælkommnu vitjanina av fútan monnum fyri fyra árum síðan, havi eg hvørki hoyrt orð ella eitt frá honum ella hansara. Til »dialog» krevjast id hvussu er tveir partar, og til »fornuftig dialog» krevst eitt sindur afturat. Hvørigin av hesum fortreytum hevur verið til steðar í tí málinum, eg kenni best til.

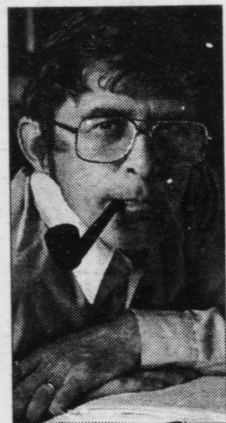
»Tað er ikki rætt, at eg havi ákærulheimið, sum liggur om-anfyri ta hjá einum donskum politimeistara».

Her talar fútin móti betri vitan.

Fyrst skal eg royna í stuttum at greiða lesarunum frá hvat hetta merkir, og hví rættartrýgðin í Føroyum lættliga kann koma í vanda, er fútin ikki uppgávu sína vaksin. Í flestu londum, Danmark plagar at dáma at bera saman við, eru vatnøtt skott millum, lögreglu og ákærvald. Meðan lögreglan hevur til uppgávu at halda skil á, verða mógulig lógabrot kannað av óheftum dómurum, id eru púra óheftir av lögregluni, og gera av, um tað tilfarið, id er fingið til vega mála av lögregluni, er nóg áftandi til at ákæra kann verða borin fram fyri dómstólarnar.

Í Danmark er skipanin væl lakari, hvat rættartrýgð viðvíkur, men kortini eru viðurskiptini langt om-anfyri tey, id galdandi eru í Føroyum. Har er tað viðkomandi politimeistari, id stendur fyri kanningunum, meðan málið síðan verður sent einum statsadvokati, id ger av um ákæra skal verða reist í málinum. Statsadvokaturin hevur einki við kanningararbeiðið at gera og sær tí málið við »óspiltum eygum». Eiheldur hevur hann nakað »í klemmu» um hann letur málið falla, tí hann hevur jú onga ábyrgd av kanningararbeiðinum.

Í Føroyum er órðvís. Her er fútin sum politimeistari ovastur fyri lögregluni og hevur sostatt ábyrgdina av øllum hennara kanningarstarvi. Tað sást eisini skiliga í skipamálunum, at hann helt seg ikki aftur í so máta. Men harafturat hevur fútin sambært føroysku rættargangslógini allar heimildir, sum ein statsadvokatur hevur í Danmark. Hann skal sostatt tá

Halgir W. Poulsen

kanningararbeiðið er lokið, taka stóðu til um hesar kanningarnar, sum hann sjálvur hevur ábyrgdina av, eru nóg dyggar og um málið tolar at koma fyri rættin.

Nú kann hvør einstakur gera sær sínar egnu tankar um, hvussu gott hetta er fyri rættartrýgðina. Úrslitini higartil í skipamálunum bert id hvussu er ikki boð um, at alt er sum tað eigur at vera. Fútin kann ikki umbera seg við, at hann kann ikki lastast fyri, at dómstólarnir hava verið hinum ómildir í hesum máli. Hann hevur nevniliga bæði skyldu til at reisa ákæru, har hetta er neyðugt, og at lata vera við at reisa ákæru, har ikki kann roknað við dómi.

Eiheldur er tað nøkur umbering, men heldur ein vandanmál óskikkur, at fútin, sum hann sjálvur greiðir frá, vendir sær til ríkisadvokatin í tíð og ótíð um ráð og leiðbering. Ábyrgdin av fútarstarvinum er fullt og heilt fútan og allar royndir hansara at knýta ríkisadvokatin afturat sær sum samsekan broyta einki í hesum. Men leiklutur ríkisadvokatsins sum kærmyndugleiki hjá almenninginum um fútan embættisfærslu verður gjørdur til einkis í sama mun sum tað eydnast fútanum at heingja ríkisadvokatum upp sum sín samseka.

Samanumtikið

Eg havi sum nevnt om-anfyri sent mannarættindadómstólinum kærur um málsviðgerð fútan og ætli mær tí ikki at umrøða tað málið alment fyrr enn dómstólin hevur tikið avgerð.

Tað er ikki bert í Føroyum at »skipamál» hava verið nógv umrødd. Sum kunnugt hava ikki smávegis skipagólvur verið uppi og vent í Danmark, og har eydnaðist eisini at fáa triggjar menn dómfar á tí sonvnda Svendborgmálinum, har sami taktikkur var brúktur av ákærvaldinum, sum fútin royndi til fánýtis í Heygdrangsmálinum, nevniliga at lýsa málið sum nakað heilt einastandandi og dýlja leiklut myndugleikanna. Tíbetur hevur eydnast at fáa Svendborgmálið uppført-tikið, so vónir eru um, at teir báðir dómdu, id eru á lívi, fáa uppreisn. Øll hini málini hevur danska stjórnin lagt lok á, so tað er bert fútin, id framvegis drivur á. Hvat endaliga úrslitid verður av hansara royndum vita vit ikki enn, men livst so spyrst.

Halgir Winther Poulsen